

Stručnost – uvjet za profesionalnost

Stjepan Malović*

SAŽETAK

Hrvatsko je novinarstvo puno različitih paradoksa, pa je tako i kada govorimo o obrazovanju novinara. S jedne strane, prilično je rašireno mišljenje kako su hrvatski novinari odigrali ključnu ulogu u demokratizaciji društva, a to nisu mogli bez dovoljno stručnog znanja i shvaćanje uloge novinarstva, dok se s druge strane javlja vrlo argumentirano mišljenje kako je razina znanja niska te se zbog toga lako može manipulirati novinarima. Različiti stručni skupovi pokazali su da hrvatski novinari nisu zadovoljni razinom svojega stručnog znanja i osposobljenosti. Obrazovna struktura članova Hrvatskoga novinarskog društva kojih ima 3,343 je sljedeća: 15 doktora znanosti, 19 magistara znanosti, 1,587 novinara s visokom stručnom spremom, 226 novinara s višom stručnom spremom i 1,496 novinara sa srednjom stručnom spremom.

Današnji novinari moraju biti visokoobrazovani stručnjaci, dobro upoznati s najnovijim tehnologijama masovnog komuniciranja, spretni i sposobni profesionalci koji su u stanju brzo, točno, istinito, uravnoteženo i nepristrano izvještavati, komentirati događaje, ukazivati na propuste te analizirati događaje, upućujući na trendove razvitka.

Jasno je da takav novinar mora biti adekvatno obrazovan i osposobljen. Jesu li hrvatski novinari takvi?

Hrvatsko je novinarstvo puno različitih paradoksa, pa je tako i kada govorimo o obrazovanju novinara. S jedne strane, prilično je rašireno mišljenje kako su hrvatski novinari odigrali ključnu ulogu u demokratizaciji društva, a to nisu mogli bez dovoljno stručnog znanja i shvaćanje uloge novinarstva, dok se s druge strane javlja vrlo argumentirano mišljenje kako je razina znanja niska te se zbog toga lako može manipulirati novinarima.

* Stjepan Malović, ravnatelj Međunarodnog centra za izobrazbu novinara (ICEJ) / Director, International Center for Education of Journalists (ICEJ)

Ne ulazeći u raspravu tko je u pravu, a tko nije, možemo ipak ustvrditi kako hrvatski novinari nisu zadovoljni razinom svojega stručnog znanja i osposobljenosti, što su vrlo jasno iskazali na Danima hrvatskog novinarstva u Zatonu 1997. godine.

Naime, novinarstvo je profesija koja se brzo razvija i koja zahtijeva stalno stručno usavršavanje, pa ni u najrazvijenijim sredinama novinari ne mogu ostati na razini znanja koje su stekli redovnim školovanjem. Zbog toga je neosporna činjenica kako svaki novinar, ovisno o sklonostima i području kojim se bavi, mora manje-više konstantno usavršavati svoje znanje.

Specifičnost novinarstva koje je poteklo iz komunističkog jednogumlja s prijelazom u drugo tijekom Tuđmanove ere jest u tome što novinari nisu imali prigodu razviti sve vrednote nezavisnog i nepristranog novinarstva. Jednogumlja žele novinara poslušnika, novinara koji će uvažavati direktive novinara koji će ići po svoje mišljenje bilo u CeKa, bilo nekamo drugamo, ali uvijek tamo gdje su centri moći.

Što novinar manje zna, što slabije poznaje profesionalne vještine, što je niža njegova profesionalna razina, to će biti više izložen pritiscima i teže će im odoljeti. Novinar zavidnog profesionalnog znanja neće podleći pritiscima i znat će što mu je činiti. Ova tvrdnja posebno se odnosi na mlade novinare, koji bez dovoljno znanja, neiskusni i bez podrške ostaju na milost i nemilost vlasnicima i kontrolorima medija, koji od njih traže da mediji postanu zagovornici pojedinih ideja, promotori pojedinih centara moći te promicatelji raznih direktiva.

Obrazovna struktura članova Hrvatskoga novinarskog društva zorno ilustrira neke od ovih tvrdnja. Od 3,343 članova HND-a (računamo na sve statuse (redovni, stalno zaposleni, slobodni i umirovljeni novinari te pripravni i pridruženi članovi) prema stručnoj spremi na dan 14. ožujka 2000. godine imamo 15 doktora znanosti, 19 magistara znanosti, 1,587 novinara s visokom stručnom spremom, 226 novinara s višom stručnom spremom i 1,496 novinara sa srednjom stručnom spremom.

Podaci nisu ohrabrujući, pogotovo stoga što se trend nedovoljno obrazovanih novinara uočava i među pripravnim članovima. Od 344 pripravnika diplomiralo je njih 108, a čak 224 ima samo srednju stručnu spremu. Zaključak je jasniji ako se u obzir uzme činjenica da su novinari sa srednjom stručnom spremom ustvari uglavnom nesvršeni studenti, koji su u novinarstvo ušli na drugoj ili višoj godini studija. Povučeni vrtlogom redakcijskih zbivanja zanemarili su fakultet i tek kada im VSS postaje uvjet za primanje u stalni radni odnos, shvaćaju što su propustili.

HND je uočio ove trendove i od 1997. godine počeo sa stalnim i redovitim djelatnostima na stručnom osposobljavanju novinara. Pokrenuta je **Novinarska radionica**, ciklus višemjesečnog obrazovanja mladih novinara, koji je do sada uspješno završilo više od 150 mladih novinara. Proljetos je održan 6. krug koji ne samo da je potvrdio vrijednost takvog načina stručnog osposobljavanja, već je ukazao na potrebe širenja svih mogućih vidova stručnog osposobljavanja. **Redovite tečajeve** za obrazovanje novinara održavaju kolege u istočnoj Slavoniji i Sisku, a neke medijske kuće, poput HTV-a i Večernjeg lista također obrazuju svoje kadrove. Vrijedna inicijativa je trening novinara iz triju regija: Slavonije, Vojvodine i tuzlanske regije koji se održava pod pokroviteljstvom Vijeća Europe i AIM-a u Osijeku.

Velika je novost pokretanje Novinarske akademije EPH, najvećeg privatnog novinskog nakladnika u Hrvatskoj, koja je počela s radom ovaj tjedan. Zanimanje mladih ljudi za ulazak u novinarsku profesiju bio je golem: javilo se oko 300 kandidata, a od 170 koliko ih je ispunilo uvjete, pismenom ispitu pristupilo je oko 170. U drugom krugu ostalo je 42 kandidata od kojih je izabrano njih 22.

Međunarodni centar za obrazovanje novinara (ICEJ) također je nastao trudom HND-a. Osnovan 1998. godine kao plod suradnje Gradskog poglavarstva Opatije, Otvorenog društva Hrvatska i HND-a, **Međunarodni centar za obrazovanje novinara** do sada je održao više od 50 skupova na kojima je sudjelovalo oko 1.000 domaćih i inozemnih novinara. ICEJ postaje mjesto okupljanja novinara iz šire regije, gdje se u atmosferi međusobnog poštovanja, uvažavanja i tolerancije otvoreno raspravlja i o najosjetljivijim temama medija. Očekujemo da će se ove godine ta djelatnost još više proširiti, pogotovo zato što je ICEJ jedan od osnivača SEEPNM (South East European Network for Professionalization of the Media), mreže od 17 medijskih trening centara iz 10 zemalja regije. Mreža je u vrlo kratkom roku održala desetak različitih tečajeva, a do kraja 2001. planirano je 40 tečajeva za novinare i trenere. Osim toga, razvijaju se i druge djelatnosti, poput istraživanja medija, distance learning programa i medijskog žurnala.

Visokoškolsko obrazovanje također je veoma važno. U Hrvatskoj postoje dva studija novinarstva i to na Fakultetu političkih znanosti te na Hrvatskim studijima. Ovoga trenutka je još neizvjesna sudbina Hrvatskih studija, ali studij novinarstva Fakulteta političkih znanosti jesenas je startao s novim nastavnim programom koji više pažnje posvećuje praktičnoj obuci studenata. Na trećoj godini studija uvode se četiri smjera: tisak, radio, TV i odnosi s javnošću. Student izabire usmjerenje i vrlo praktično se obrazuje na specijaliziranim, stručnim predmetima. Na 4. godini se uvodi još jedna bitna novost, a to je obavezna praksa u redakcijama. Student koji je odabrao smjer "Tisak" mora obaviti opsežnu praksu u nekoj od redakcija, a uspjeh se ocjenjuje prema objavljenim radovima.

Fakultet političkih znanosti očekuje podršku i pomoć HND-a, Sindikata novina i udruga za odnose s javnošću u ostvarenju novog programa, pogotovo u vezi s obavljanjem praktičnog rada u redakcijama.

Što, dakle, treba još učiniti kako bi se znanje hrvatskih novinara povećalo?

Visokoškolsko obrazovanje: podržati napore Fakulteta političkih znanosti u uvođenju novog nastavnog plana, naročito obaveznog praktičnog rada te uvođenja dvogodišnjeg studija novinarstva.

Nastaviti s obrazovnim djelatnostima HND-a, počevši od novinarskih radionica, seminara i tečajeva u ICEJ-u do podupiranja svih obrazovnih djelatnosti, poput Novinarske akademije EPH-a, tečajeva u istočnoj Slavoniji, Sisku i sl.

Povesti raspravu o uvođenju stručnog ispita za novinare kojim bi se verificiralo njihovo znanje i osposobljenost za obavljanje novinarskih poslova i zadataka. Trenutačno, nema nikakve stručne verifikacije novinarskih znanja. Brojni su primjeri da dobri novinari gube posao ili pozicije u redakcijama zbog toga što nemaju nikakvu stručnu verifikaciju. Iskustva drugih zemalja, naročito Velike Britanije, govore kako je takva stručna verifikacija dobrodošla novinarima, ali i vlasnicima te urednicima, jer im

omogućuje zapošljavanje kvalificiranih kadrova. No, to je ujedno i osjetljivo pitanje, jer se svi pribojavamo neželjenih zloporaba, selekcije prema političkoj ili nekoj drugoj podobnosti.

Stejapan Malović

Knowledge and Skills – Guarantee for Professionalism

SUMMARY

Croatian journalism is full of paradoxes, including the education of journalists. On the one hand, it is widespread belief that the Croatian journalists played a key role of in the democratization of the society, which could not be done without a high level of professional knowledge and ethical issues. On the other hand, there are substantiated arguments that the level of knowledge among journalists is low so that it is easy to manipulate journalists.

Different professional meetings showed that Croatian journalists were not satisfied with the level of their knowledge and skills. The educational structure of the Croatian Journalists' Association, which has 3, 343 members, is following: 15 members with a Ph.D., 19 members with an M.S., 1, 587 with a University degree, 226 with a college degree, and 1, 496 with a high school degree.